

מתוך פרוטוקול ישיבת היוזנראט על התמודדות רופאי גטו שבלי עם גזירת הלידות

אחת הגזרות הקשות ביותר שעמן נאלצו להתמודד הרופאים בגטאות הייתה גזרת הלידות. על-פי העדויות המצויות בידינו הוטלה גזרת הלידות על הגטאות בליטא: וילנה, קובנה ושבלי. בפברואר 1942 קראו אנשי הגסטאפו לנציגי היוזנראט בגטו שבלי ובגטו וילנה והודיעו להם על פקודה שהגיעה מברלין האוסרת על המשך הלידות. אחד מרופאי גטו וילנה כתב על כך בימנו: "בתחילת פברואר הודיעו החלונות הגבוהים כי אסור שליהודים יהיו ולפיכך מותר לבצע הפסקות הריון... האימהות נשללה מנשים יהודיות... ילדים... מחביאים את התינוקות החדשים שנולדו". ביולי 1942 הוטלה הגזרה גם על הגטו בקובנה. הרשויות הנאציות קבעו בפקודה שפורסמה ברחבי הגטו שמחודש ספטמבר חל איסור מוחלט על לידות וכי נשים הרות יוצאו לפיכך להורג. הגרמנים איימו שוב ושוב כי אי-ביצוע הפקודה יביא לענישה קולקטיבית של תושבי הגטו, כלומר להעמדת הגטו כולו בפני סכנת כליה. רשמית נסגרו חדרי הלידות בגטאות אלו. המחלקות הרפואיות ביצעו הפסקות הריון רבות וסייעו בהסברה ובאספקת אמצעים למניעת הריונות. הרופאים ניצבו בפני דילמות מוסריות קשות הנוגעות לגזרת הלידות, שהעיקריות ביניהן היו ההתמודדות עם נשים המסרבות להפסיק את הריון וכן שאלת גורלם של תינוקות שייולדו כתוצאה מלידות מוקדמות.

24 במארס 1943 - פרוטוקול ישיבת היוזנראט

המשתתפים: מ' לייבוביץ', ב' קארטו, א' הלר וא' כ"ץ מהנציגות; הרופאים בורשטיין, בלכר, גולדברג, דירקטורוביץ', ל' פסחוביץ' וא'. על סדר היום: כיצד למנוע לידות בגטו?

מ' לייבוביץ': אנו חוזרים לשאלת הלידות. האיסור להוליד ילדים, שהוטל על היהודים, חל על כל הגטאות בכל החומרה. לאחרונה הייתה לידה בקובנה וכל בני המשפחה נורו ונהרגו. ברם, אין שמים לב לכך ונוהגים אצלנו קלות ראש יתרה. כבר יש מקרים אחדים של הריון ולא ננקטו כל אמצעים נגדם.

ד"ר בלכר שואל: האם יכולים להכריח את הנשים ההרות לעשות הפלות מלאכותיות? הישנה סטיסטיקה על הנשים ההרות?

ד"ר ל' מוסר: היו אצלנו שלוש לידות מיום 15 באוגוסט אשתקד, אין הוא יודע כיצד יצאו אל הפועל כי הוא לא טיפל בהן. כיום יש בגטו כ- 20 נשים הרות, רובן בחודשים הראשונים אבל אחדות כבר בחודש הרביעי והחמישי והאחת אף בחודש השמיני. רק

שתיים מכל הנשים ההרות מסרבות לעשות הפלה מלאכותית [אחת מהן היא זו שהגיעה לחודש השמיני].

ד"ר פ': צריך להשפיע עליהן שתסכמנה להפלה מלאכותית. צריך לספר להן מה שקרה בקובנה ובריגה. אם נחוץ הדבר יש להשתמש בשקר של שעת הדחק ולומר להן שמשטרת הביטחון כבר מחפשת את

ד"ר ל': איך אפשר לעשות המקרים... הפלה מלאכותית באישה שכבר הגיעה לחודש הריונה השמיני? הרי יש להבין את רגש האם. אי אפשר יהיה בודאי להשפיע עליה. ומה יהיה על התינוק אם נגרום ללידה מוקדמת? לא נוכל לעשות ניתוח כזה בבית פרטי והרי אסור להשאיר את התינוק בבית החולים. ומה יקרה אם בכל זאת ייוולד הילד חי? הנמיתהו? אני איני יכול לקבל אחריות כזו למצפוני.

ד"ר בלכר מוסיף שהמצב קשה באמת במקרה כזה, באשר שום רופא אינו יכול לקבל על עצמו אחריות כזו להמית ילד חי כיוון שזהו רצח.

ד"ר פ' שואל: אולי לתת לילד להיוולד ולמוסרו לידי נוצרי?

מ' ל': איננו יכולים לתת לילד להיוולד מפני שאנו חייבים להודיע על כל מקרה של לידה. שאלו אותנו שלוש פעמים אם היו לידות וענינו בכל פעם בשלילה.

ב' ק': מה אנו יכולים לעשות כשהגטו בסכנה כזאת? אילו הייתה הסכנה רק למשפחת היילוד, היינו יכולים להשאיר את הדבר לאחריותו של האדם הנוגע בדבר, ברם הדבר עלול להביא סכנה על כל הגטו. התוצאות עלולות להיות נוראות ביותר [הכוונה לאיום לסרס את כל אנשי הגטו].

א' כ': רק הרופאים צריכים לטפל בעניין ההפלות המלאכותיות. עליהם לשאת ולתת עם הנשים ההרות. הם חייבים להשפיע עליהן עד שתסכמנה להפלות מלאכותיות. אם לא תהיה השפעה לדיבורים, עליהם למסור את הדבר לאחד מחברי המנהלה וזה יפעיל סנקציות נגד משפחת האישה ההרה, ייקח את כרטיס המזון, יעביר את בני המשפחה למקומות עבודה גרועים יותר, ימנע מהם עזרה רפואית, עצים וכד'. אם גם דברים אלה לא ישפיעו, יש לקרוא לאישה ולהציג אולטימטום בפניה: עליה להרשות לעשות בה הפלה מלאכותית ולא – תודיע הנציגות למשטרת הביטחון. ובדבר האישה בחודש הריונה השמיני אסור שהילד ייוולד חי, שאם ייוולד הילד, ישמש המקרה דוגמה לאחרים. אסור לחבר הנציגות לקחת חלק בכל המשא ומתן הזה עם האנשים הנוגעים בדבר, אסור שמישהו ידע שלנציגות יש ידיעה כלשהי על אודות מקרה של הריון.

ד"ר דירקטורוביץ': אמנם בשלב הראשון ידעו רק על אודות הרופאים שינהלו את המשא ומתן עם האישה ההרה. אבל לאחר מכן, כשיטילו סנקציות, יתברר שהנציגות

יודעת על כך. ובדבר מקרה האישה שהיא כבר בחודש השמיני להריונה דומה הוא למקרה שנאלצים להמית את הוולד שעה שמרחפת סכנה על היולדת.

ד"ר לונץ: איני יכול לעשות זאת.

ד"ר פ': אפשר יהיה לגרום ללידה מוקדמת בבית החולים וישתתף בזה רופא אחר [כלומר, מלבד ד"ר לונץ הגינקולוג] המתת הילד תבוצע על ידי אחות בזריקה בלא שתדע היא בעצמה מהו המעשה המבוצע.

א' כ': צריך לגרום מיד ללידה מוקדמת, כי יש סכנה בכל יום. בכל מקרה של הריון יש לנקוט כל אמצעי ההשפעה: ראשונה הסברה, שנית סנקציות, ולבסוף אולטימטום ואיום במשטרת הביטחון. האמצעים אושרו. כמו כן הוחלט להודיע לכל הצוות הרפואי על כל האמצעים האלה. בדבר האישה שהיא בחודש השמיני להריונה הוחלט לגרום ללידה מוקדמת "תכף ומיד".

[האישה בחודש השמיני להריונה הייתה רבקה טון-גוץ. בעלה זנגוויל גוץ סולק משורות המשטרה היהודית ושולח לעבודה מחוץ לגטו. האישה ששימשה כמזכירה בבית המשפט בגטו המשיכה בעבודתה. היא ילדה ילד חי והצליחה להוציאו אותו אל מחוץ לגטו. הילד היה אצל אחי האם בוילנה. ההורים ניצלו והיגרו לארצות הברית. לאחר שהוגשה בקשה לשלטונות הסובייטיים הגיע הילד להוריו ב-1957]

מקור: אליעזר ירושלמי, פנקס שבלי, יומן מגטו ליטאי, יד ושם, ירושלים, 1958, עמ' 188-190